

ZÁKON O TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB A KAUZA MUDR. RATHA *KAROL HRÁDELA*

Vysoká škola obchodní v Praze, o. p. s., Praha, Česká republika

Abstrakt

Článek se zabývá modelovou situací, kdy by se korupčního jednání či poškozování zájmů Evropské unie, tj. skutků, dopustil významný představitel státu, územního samosprávného celku či politické strany. Zkoumá, zda podobné jednání může vést k postihu České republiky, územního samosprávného celku, politické strany, jejímž je obviněná osoba představitelem v době spáchání případného trestného činu, ale i běžného podnikatelského subjektu.

Klíčová slova

Trestní odpovědnost právnických osob, jednání právnických osob, přičitatelnost jednání právnické osobě, politická strana, územní samosprávný celek, právnická osoba, občanský zákoník, obchodní zákoník, poslanec

Abstract

The paper deals with a model situation where the corrupt conduct or damage to the interests of the European Union, ie. deeds, are committed by a significant representative of the state, local government unit or political party. It examines whether similar behavior may lead to prosecution of the Czech Republic, the territorial self, political parties, of which the accused person's representative in the time of the commission of a criminal act and also himself as an ordinary business entity.

Key words

Criminal liability of legal entities, actions of legal entities, imputability of actions of legal entities, political party, local government unit, legal entity, the Civil Code, the Commercial Code, MEP

1. ÚVOD

Dne 14. 5. 2012 zadržela policie poslance Parlamentu České republiky a zároveň hejtmana Středočeského kraje MUDr. Davida Ratha a téhož dne ve 23:00 hodin vyslovila předsedkyně Poslanecké sněmovny souhlas s jeho odevzdáním soudu.¹ Následně na základě dvou žádostí,

---

¹ Viz tisková informace předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky ze dne 15. 5. 2012 dostupná online na <http://www.psp.cz/sqw/cms.sqw?z=4019>

kdy skutky uvedené v druhé žádosti předcházely doručení první žádosti, byl poslanec zbaven poslanecké imunity po hlasování dne 5. 6. 2012 a 7. 9. 2012. Tato aféra se stala mediálně nejsledovanější trestní kauzou posledních let zcela zastíňující nejen jiné trestní případy, ale i projednávání jiných aktuálních témat jako např. majetkové vyrovnání s církvemi atd. Snad se jí vyrovnala pouze později vzniklá tzv. metylalkoholová aféra spojená s desítkami úmrtí.

Aféra doktora Ratha přinesla řadu právních otázek, z nichž některé ještě nebyly dosud řešené. Tento článek chce odpovědět na některé teoretické otázky. Nepředjímá, zda se zadržený poslanec dopustil jakéhokoliv trestního jednání (tj. jednání ve smyslu trestního práva), ale pouze posuzuje na modelovém případě vycházejícím z teoretického předpokladu, že by se prokázalo to, o čem se tvrdí, že nastalo v kauze Davida Ratha, jaké by případné trestní jednání zadrženého poslance mohlo mít právní dopady v souvislosti se zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob s přihlédnutím k některým aspektům jednání právnických osob a za právnické osoby. Plně respektuje presumpci nevinu MUDr. Ratha a sdělovacími prostředky inspirován se snaží o právní analýzu některých prozatím nedostatečně řešených otázek.

Samotná skutečnost, že v souvislosti s činností právnické osoby došlo ke spáchání protiprávního jednání, ještě neumožňuje bez splnění dalších předpokladů aplikovat sankční ustanovení zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízením proti nim.² Modelový případ navíc ukazuje, že ne všechny druhy trestu předpokládané zákonem lze uložit právnické osobě, které lze přičítat trestní odpovědnost, zatímco jiné právnické osobě, které lze přičítat stejné jednání, lze uložit tresty v širším rozsahu.

Dle údajů zveřejněných na internetovém portálu idnes.cz zvažovala bývalá dozorcující státní zástupkyně odpovídající za tento případ použití tohoto zákona.³ Aplikace zákona č. 418/2011 Sb. účinného od 1. ledna 2012, a to v jednom z prvních případů v České republice, je tak aktuální a vyžaduje teoretické posouzení.

Tento článek se zabývá pouze modelovou situací, kdy by se korupčního jednání či poškozování zájmů Evropské unie, tj. skutků, o kterých sdělovací prostředky píší, že o ně jde ve věci inspirující k posouzení modelového případu, dopustil významný představitel státu, územního samosprávného celku či politické strany. Jeho cílem je zodpovědět otázky, zda podobné jednání může vést k postihu České republiky, územního samosprávného celku, politické strany, jejímž je obviněná osoba představitelem v době spáchání případného trestného činu, ale i běžného podnikatelského subjektu – právnické osoby, který se dopustil trestného činu, a to případně i když vlastníkem

---

² zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízením proti nim

³ Srovnej článek Kvůli úplatkům pro Ratha mohou poprvé jít ke dnu i firmy na Novinky.cz dostupný on line na <http://www.novinky.cz/domaci/267809-kvuli-uplatkum-pro-ratha-mohou-poprve-jit-ke-dnu-i-firmy.html>

(akcionářem, společníkem) podnikatelského subjektu je územní samosprávný celek.

2. APLIKOVATELNOST ZÁKONA O TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB A ŘÍZENÍM PROTI NIM V MODELOVÉM PŘÍPADĚ

Zákon č. 418/2011 Sb. upravuje tresty a ochranná opatření, která lze za spáchání stanovených trestných činů právními osobám uložit, a postup v řízení proti právními osobám, dojde-li ke spáchání trestných činů v zákoně uvedených (§ 1, 7 zákona). Mezi trestné činy, na které zákon dle § 7 dopadá, patří i poškozování zájmů Evropské unie dle § 260 trestního zákoníku, přijetí úplatku (§ 331 trestního zákoníku), podplácení (§ 332 trestního zákoníku) a nepřímé úplatkářství dle § 333 trestního zákoníku. Je tak možné, že pro skutky uváděné v modelovém případě lze uvažovat i o aplikaci tohoto zákona. Rozsah tohoto článku však neumožňuje podrobněji rozebírat kritéria pro ukládání trestů a ochranných opatření (zejména §14 zákona), ale upozorňuje alespoň na některé otázky jejich ukládání související se zaměřením článku a specifickým postavením některých právními osob v této věci.

Dostupné údaje z veřejně přístupných zdrojů prozatím neumožňují jednoznačně dospět k závěru, zda i v případě pravdivosti zveřejněných údajů byla pro uplatnění zákona u všech právními osob splněna podmínka, že protiprávní čin byl spáchán jménem některé právními osoby nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, proto splnění podmínky se pracovně předpokládá, aby bylo možné prověřovat další podmínky pro uplatnění zákona na právními osobu.

Podle § 8 odst. 1 citovaného zákona je trestným činem spáchaným právními osobou protiprávní čin spáchaný jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak:

- a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právními osobu jednat,
- b) ten, kdo u této právními osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),
- c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právními osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právními osoby, nebo
- d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“) při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c), jestliže čin ho lze přičítat této právními osobě.

V odstavci 2) citovaného ustanovení pak zákon blíže specifikuje podmínky, za kterých lze přičítat jednání právnické osobě.⁴

Důležitou otázkou je, zda vymezení osob uvedených pod písmenem a) je, či není v souladu s chápáním oprávnění jednat jménem právnické osoby či za právnickou osobu podle civilních předpisů.

Zákon možná svým doslovným textem odst. 1 v trestněprávní rovině bez racionálního důvodu rozšiřuje dosavadní chápání jednání a odpovědnosti právnické osoby, s kterým se setkáváme v právu občanském i obchodním, a to nad rámec vycházející z civilněprávních předpisů a bez bližšího odůvodnění takového přístupu.

Podle § 20 občanského zákoníku právní úkony právnické osoby ve všech věcech činí ti, kteří k tomu jsou oprávněni smlouvou o zřízení právnické osoby, zakládací listinou nebo zákonem (statutární orgány). Toto jejich jednání, tj. jednání statutárního orgánu, se považuje za jednání provedené přímo právnickou osobou.

Právní úkony za právnickou osobu mohou činit i jiní její pracovníci nebo členové, pokud je to stanoveno ve vnitřních předpisech právnické osoby nebo je to vzhledem k jejich pracovnímu zařazení obvyklé. Překročí-li tyto osoby své oprávnění, vznikají práva a povinnosti právnické osobě, jen pokud se právní úkon týká předmětu činnosti právnické osoby a jen tehdy, jde-li o překročení, o kterém druhý účastník nemohl vědět.

Zákon tak rozlišuje jednání právnické osoby realizované statutárním orgánem a jednání za právnickou osobu realizované někým jiným než statutárním orgánem.

Tuto obecnou úpravu občanského zákoníku je nutné vzít v úvahu za situace, kdy by jednání uskutečnil člen statutárního orgánu, který sám o sobě není oprávněn právnickou osobu zavazovat, ale přesto jednal tak, že např. nabídl úplatek za získání zakázky pro společnost. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu zastává závěr, že člen statutárního orgánu nemůže za společnost jednat z pozice zákonného zástupce společnosti podle § 15 ObchZ, když rozhodl,⁵ že: „... osoba, která je statutárním orgánem nebo členem

---

⁴ § 8 odst. 2 č. 418/2011 Sb.: „Právnické osobě lze přičítat spáchání trestného činu uvedeného v § 7, jestliže byl spáchán a) jednáním orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c), nebo b) zaměstnancem uvedeným v odstavci 1 písm. d) na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c) anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v odstavci 1 písm. a) až c) neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.“

⁵ Nejvyšší soud České republiky, Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 15. 10. 2008, sp. zn. 31 Odo 11/2006, publikovaný ve sbírce pod č. 76 / 2009 dostupný on line na

statutárního orgánu právnické osoby, nemůže být současně zákonným zástupcem této osoby.“ Člen statutárního orgánu tak v civilním životě může činit úkony pouze z titulu svého postavení statutárního představitele, tj. pokud např. se vyžadují podpisy či účast dvou členů statutárního orgánu, pak pouze jeden právnickou osobu zavazovat nemůže s výjimkou případů nezmocněného jednatelství. V citovaném rozhodnutí Nejvyšší soud připustil, že: „...konečně je třeba uvést i to, že obchodní zákoník zajišťuje i ochranu třetích osob, které uzavřou smlouvu či učiní jiný právní úkon ve vztahu k obchodní společnosti nebo družstvu v dobré víře. Pro takový případ se nepochybně uplatní pravidlo formulované v § 16 obch. zák. a obchodní společnost nebo družstvo budou vázány právním úkonem svého statutárního orgánu nebo jeho člena jednajícího jako tzv. nezmocněný jednatel, tj. právním úkonem, který učiní v jejich provozovně, v rámci činnosti prováděné v této provozovně, za podmínek § 16 obch. zák. Ve vztahu ke společnosti pak ponese takový člen statutárního orgánu plnou odpovědnost za to, že nejednal s péčí řádného hospodáře.“ Nezmocněné jednatelství dle citovaného § 16⁶ ObchZ však nelze pravděpodobně v konkrétních řízeních uplatnit, pokud k protiprávnímu činu nedošlo v provozovně právnické osoby. Osobně nevylučuji, že se změní tento výklad Nejvyššího soudu po novelizaci obchodního zákoníku účinné od 1. 1. 2012, která v § 66d připustila souběh v širším rozsahu než v minulosti (§ 196 odst. 3 obch. z.). Tento návrat vyhodnocování jednání právnických osob k chápání běžnému v ostatních evropských zemích s výjimkou Slovenské republiky by odpovídal i tradicím našeho státu.

Podle čl. 42 odst. 1 legislativních pravidel vlády⁷: „(1) Varianty se vyjadřují spojkami „nebo“ a „anebo“, před nimiž se dělá čárka. Při více možnostech se spojka „nebo“ klade mezi poslední dvě možnosti.“ Vzniká problém, jak vyložit ustanovení: „jednal-li tak: a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat...“

Při uplatnění principů uvedených v legislativních pravidlech vlády by pak § 8 odstavec 1 písm. a) zákona nelogicky zachycoval dvě kategorie osob. První kategorii tvoří statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, když před spojkou nebo chybí čárka. Čárka před následující spojkou „anebo“ první kategorii vyčleňuje od druhé kategorie. Pak by se podmínky upravené pro druhou kategorii neměly vztahovat na kategorii první. V první kategorii by pak nemělo záviset na tom, zda je člen statutárního orgánu oprávněn sám jednat za právnickou osobu. Právnické osobě by se dle tohoto výkladu mělo přičítat i jednání takového člena statutárního orgánu, které by přitom nevedlo z hlediska občanského práva ke vzniku právního vztahu.

---

http://novyweb.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/judikatura_prevedena2.nsf/WebSearch/C12576BF0076EED1C12574FA0029C326?openDocument

⁶ § 16 zákona č. 418/2011 Sb. zní: „Podnikatele zavazuje i jednání jiné osoby v jeho provozovně, nemohla-li třetí osoba vědět, že jednající osoba k tomu není oprávněna.“

⁷ dostupných online na

http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/legislativn__pravidla_vl_dy.pdf

Druhou kategorií pak tvoří dvě skupiny, a to skupina jiných osob oprávněných jménem právnické osoby jednat a skupina jiných osob oprávněných za právnickou osobu jednat.

Není problém s jinými osobami oprávněnými jednat za právnickou osobu. To může být jakýkoliv zmocněnec – např. advokát, daňový poradce atd. Kdo by však tvořil první skupinu osob oprávněných jednat jménem právnické osoby, když dle stávající právní terminologie zavedené v roce 1950 jedná jménem právnické osoby pouze její statutární orgán?

K závěru o tom, zda se v takovémto případě protiprávní jednání přičte či nepřičte právnické osobě, pak nemůžeme dojít ani při studiu důvodové zprávy. Pokud se člen statutárního orgánu dopustí protiprávního činu, hrozí tak reálné nebezpečí, že za takovýto čin bude právnická osoba postižena, i kdyby tento čin spáchal člen statutárního orgánu za situace, kdy nemohl jménem právnické osoby jednat dle soukromého práva.

Domnívám se, že zákonodárce chtěl neuměle připočíst odpovědnost právnické osobě asi takto: „jednal-li tak: a) statutární orgán, člen statutárního orgánu oprávněný jménem právnické osoby jednat, nebo jiná osoba, která je oprávněná za právnickou osobu jednat...“

Přes nešťastné vyjádření zákonodárce je asi nutné případné protiprávní jednání člena statutárního orgánu právnické osoby přičítat takovéto osobě k tíži pouze tehdy, jestliže by, pokud by nemělo protiprávní charakter, zavazovalo či opravňovalo právnickou osobu i občanskoprávně. Jinak by zákon přičítal spáchání trestného činu právnické osobě nejenom jako důsledek jednání orgánů právnické osoby či osob, které vykonávají řídicí nebo kontrolní činnost či mající rozhodující vliv na řízení této osoby, ale i v případě, kdy by se protiprávního jednání dopustil člen statutárního orgánu, který sám o sobě není z vůle právnické osoby oprávněn jednat jménem právnické osoby, ale dopustil se vyjmenovaného trestného činu v rámci činnosti právnické osoby. To asi není účelem a ani cílem zákona a vedlo by k postihu právnické osoby, která před protiprávním jednáním neoprávnila příslušného člena statutárního orgánu k samostatnému jednání jménem právnické osoby. Jinak tohoto rozdílu ve vymezení přičitatelnosti jednání člena statutárního orgánu právnické osobě mezi právem civilním a trestním se budou snažit využít i obhájci s argumentací, že dikce zákona má pokrývat situaci, kdy členové statutárního orgánu jsou oprávněni jednat za právnickou osobu a v této své vlastnosti se dopustí protiprávního jednání, a ne situaci, kdy tak oprávněni nejsou. Jak však tuto otázku posoudí judikatura, je složité odhadnout, když doslovný vyklad zákona nasvědčuje širší přičitatelnosti, přičemž jeho nelogické vyjádření zase svědčí pro užší vymezení, ke kterému se přikláním, když jinak by množina osob oprávněných jednat jménem právnické osoby byla množinou prázdnou.

Zjištění, zda byl MUDr. Rath oprávněn jednat jménem právnické osoby či za ni, je pak důležité pro zkoumání, zda lze v jeho věci

alespoň teoreticky dovést přičitatelnost jeho případného jednání některé právnické osobě.

3. K PRÁVNICKÝM OSOBÁM, KTERÉ LZE POSTIHNOUT

Postih podle zákona lze uplatnit téměř na všechny právnické osoby. Přes skutečnost, že byl zadržen poslanec a hejtman, který by se případně dopustil protiprávního činu, nelze dovést jakoukoliv odpovědnost České republiky dle zákona č. 418/2011 Sb., když je vyloučena její odpovědnost přímo zákonem.⁸

Spornější je pak, zda lze případně dovést neaplikovatelnost odpovědnosti na Středočeský kraj. Možnost postihu kraje za protiprávní činnost pak zřejmě připouští i důvodová zpráva k návrhu zákona,⁹ která uvádí: „Definici právnické osoby obsahuje řada rámcových rozhodnutí EU i směrnic ES, přičemž právnickou osobu shodně definují jako jakýkoliv subjekt, který je právnickou osobou podle příslušného vnitrostátního práva, s výjimkou států nebo jiných veřejnoprávních subjektů při výkonu veřejné moci a veřejných mezinárodních organizací.“

Územní samosprávné celky jsou sice z odpovědnosti vyloučeny, ale pouze při výkonu veřejné moci, když tento požadavek není u výjimky pro stát uveden. Na kraj lze obecně zákon aplikovat tehdy, pokud k jednání nedošlo při výkonu veřejné moci. Veřejnou mocí se v souladu s rozhodnutím Ústavního soudu rozumí taková moc, která autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech subjektů, ať již přímo, nebo zprostředkovaně. Subjekt, o jehož právech nebo povinnostech rozhoduje orgán veřejné moci, není v rovnoprávném postavení s tímto orgánem a obsah rozhodnutí tohoto orgánu nezávisí od vůle subjektu (usnesení ÚS ze dne 25. 11. 1993, U 3/2 SbNU, sp. zn. II. ÚS 75/93).

Podle článku 99 ústavy¹⁰ se Česká republika člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky. Podle čl. 1 ústavního zákona

---

⁸ Srovnej § 6 zákona č. 418/2011 Sb.: „Vyloučení odpovědnosti některých právnických osob za trestný čin : (1) Podle tohoto zákona nejsou trestně odpovědné a) Česká republika, b) územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci. (2) Majetková účast právnických osob uvedených v odstavci 1 na právnické osobě nevylučuje trestní odpovědnost takové právnické osoby podle tohoto zákona.“

⁹ Dostupná jako sněmovní tisk 285/0, část č. 1/2 on line na webové stránce Parlamentu České republiky
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>

¹⁰ Ústavní zákon české národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění

o vyšších územních samosprávných celcích¹¹ je území České republiky vytvářené konkrétně uvedenými vyššími územními samosprávnými celky, když v bodě 2 tohoto zákona je uveden i Středočeský kraj. Skutečnost, že kraj je zřízen ústavním zákonem, sama o sobě vylučuje možnost zrušení kraje soudem i v případě, kdy by se snad jinak uplatnila trestní odpovědnost kraje.¹²

Dostupné v tisku zveřejněné údaje prozatím neumožňují dospět k závěru, že u tvrzeného jednání představitele kraje šlo o činnost mající charakter výkonu veřejné moci. Aplikace zákona tak není vyloučena, byť samozřejmě s nemožností uložení trestu zrušení právnické osoby dle § 16 zákona.

Poněkud nadbytečně se uvádí v zákoně § 6 odst. 2), že: „Majetková účast právnických osob uvedených v odstavci 1 na právnické osobě nevylučuje trestní odpovědnost takové právnické osoby podle tohoto zákona.“, když právnická osoba vlastněná státem či územním samosprávným celkem je samozřejmě jiným subjektem než stát či takovýto celek včetně kraje. Tohoto nadbytečného vyjádření se v případě aplikace zákona na kraj budou snažit využít a aplikaci zabránit obhájci s argumentací, že pokud by zákonodárce chtěl aplikovat zákon na územní samosprávné celky, nezdůraznil by výslovně možnou aplikovatelnost zákona na právnické osoby zřizované těmito celky, když navíc lze v jistém smyslu obtížně odlišit výkon veřejné moci a další činnost samosprávného kraje, s tím, že postih za jinou činnost by mohl negativně ovlivnit výkon veřejné moci a tím se dostat do rozporu s účelem zákona. Osobně se však domnívám, že zákon na kraj aplikovat lze, a budou-li splněny zákonem stanovené předpoklady, že je dokonce povinnost státu zákon aplikovat a o jeho aplikaci řadu měsíců pouze neuvažovat. Zákony musí platit pro každého a státní zástupci musí jednat ex officio, když podle § 2 odst. 3 je jednou ze základních zásad trestního řízení, že státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak. Proč k aplikaci zákona nedošlo, je otázkou. Snad jeho případné neaplikování nesouvisí s tím, že možné průtahy trestního řízení mohly v konečném důsledku vést i k poškození kraje státem.

Při případném ukládání sankce kraji by však bylo nutné přihlédnout i k § 14 zákona vyžadujícího přiměřenost trestu a ochranného opatření. Pokud by došlo k uložení trestu kraji, musel by soud přihlédnout při stanovení druhu trestu a jeho výměře i k povaze a závažnosti trestného činu, k poměrům právnické osoby včetně její dosavadní činnosti a jejích majetkových poměrů, i k účinkům a důsledkům, které lze očekávat od trestu pro budoucí činnost kraje. Zohlednila by se i

---

¹¹ Zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky v platném znění

¹² Shodně i Forejt, P., Habarta, P., Trešlová, L. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim komentářem. Praha. Linde 2012, str. 143

skutečnost, že kraj vykonává činnost ve veřejném zájmu. Z uvedeného hlediska se zdá, že by případně došlo k uložení trestu peněžitého dle § 15 odst. 1. písm. c) zákona, případně k zákazu přijímání dotací a subvencí podle písmene g) či k uveřejnění rozsudku (písm. h). Nepravděpodobné je pak uložení trestu propadnutí majetku, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, trestu zákazu činnosti či zákazu plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži. Zrušení kraje je vyloučeno, jak již bylo výše uvedeno.

Skutečnost, že Středočeský kraj se jako jediný akcionář podílí majetkově na jedné z právnických osob údajně zapojených do protiprávní činnosti, sama o sobě nebrání aplikaci tohoto zákona u této krajem vlastněné právnické osoby. I při ukládání trestu či ochranného opatření takovéto právnické osobě by bylo nutné přihlídnout k okolnostem páchání trestného činu a k podmínkám uvedeným v § 14 zákona. Protože právnická osoba vytvářená krajem má takovou činnost, která nespočívá zcela nebo převážně v páchání trestného činu, nelze uložit ani u této právnické osoby trest zrušení právnické osoby dle § 16 zákona. S ohledem na skutečnost, že právnická osoba vlastněná či zřizovaná krajem, které by dle sdělovacích prostředků bylo možné přičítat případnou trestnou činnost jejího představitele, plní důležitou veřejnou funkci, lze předpokládat, že by případný trest uložený takovéto právnické osobě byl analogický trestu, který by byl případně uložen kraji. Protože se u takovéto osoby měl dle sdělovacích prostředků na protiprávním jednání podílet její statutární orgán, není nutné zkoumat, zda lze případné protiprávní jednání hejtmána považovat za jednání toho, kdo vykonával rozhodující vliv na řízení této právnické osoby a zda jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby.

Poněkud odlišnější situace je však u právnických osob, jejichž představitelé snad měli nabízet úplatky. U nich se může skutečnost, že nevykonávají většinou činnost ve veřejném zájmu, projevit i v přísnější sankci. Pokud skutečně došlo z jejich strany k spáchání protiprávního činu, lze o trestní odpovědnosti těchto právnických osob též uvažovat. Zda by bylo možné uložit všechny tresty, není z dosavadních údajů zřejmé, dá se však předpokládat, že i tyto podnikatelské subjekty vykonávaly i řádnou podnikatelskou činnost, takže i zde v případě prokázání trestné činnosti jejich statutárních a vedoucích představitelů není pravděpodobné uložení trestu zrušení právnické osoby či likvidačního majetkového trestu.

Vzhledem ke skutečnosti, že trestní odpovědnost právnické osoby nezaniká účinnou lítostí při spáchání trestného činu přijetí úplatku, podplácení nebo nepřímého úplatkářství,¹³ je zřejmé, že by v případě

---

¹³ Srovnej § 11 trestního zákoníku: „Účinná lítost (1) Trestní odpovědnost právnické osoby zaniká, jestliže dobrovolně upustila od dalšího protiprávního jednání a a) odstranila nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, anebo škodlivému následku zamezila nebo škodlivý následek napravila, nebo b) učinila státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu o trestném činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, mohlo být ještě odstraněno nebo škodlivému

právnických osob, na které dopadá ustanovení zákona, nebylo možné v modelovém případě uplatnit ani účinnou lítost.

4. K MOŽNÉMU POSTIHU POLITICKÉ STRANY

Přes skutečnost, že někteří právníci zpochybňují možnost uplatnění trestní odpovědnosti právnických osob i na politickou stranu, shodují se v možnosti aplikace tohoto zákona na politickou stranu i Forejt¹⁴ či Fenyk.¹⁵ S obecnou možností uplatnění zákona na politickou stranu souhlasím. Je však nutné konkrétně posoudit, zda by bylo možné vyvodit trestní odpovědnost politické strany, za kterou byl poslanec zvolen do Parlamentu. Nelze přičítat politické straně skutečnost, že se nějaká politicky činná osoba dopustí protiprávních činů dokonce i ve prospěch politické strany, i když je takováto osoba jejím významným politickým představitelem, pokud zároveň nejsou splněny další podmínky.

Zadržený poslanec byl v době údajného páchaní trestné činnosti kromě významných státních a samosprávných funkcí i významným politickým představitelem České strany sociálně demokratické (dále jen ČSSD případně sociální demokracie). Sdělovací prostředky i někteří politici spekulují, že finanční prostředky z tvrzené korupční činnosti měly sloužit ČSSD na úhradu jejích výdajů v souvislosti s volbami. O této možnosti hovořil například dle týdeníku Týden Petr Gazdík z TOP 09 na tiskové konferenci: „Vzniká tady evidentní podezření, že sociální demokracie je financována netransparentně a korupčně, že část peněz, ze kterých je ČSSD financována, mohla pocházet z trestné činnosti, kvůli níž je dnes David Rath ve vazbě a na které má policie důkazy o tom, že tady docházelo k trestné činnosti korupce.“¹⁶ Tyto spekulace vychází z vystoupení poslance Ratha v Poslanecké sněmovně. Ten dne 5. 6. 2012 byl eskortován do Poslanecké sněmovny k projednání bodu 1. její 40. schůze nazvaného „Rozhodnutí Poslanecké sněmovny o přípustnosti trestního stíhání poslance Davida Ratha podle čl. 27 odst. 5 Ústavy České republiky.“ Zde uvedl: „... a vy asi čekáte na odpověď na tuto otázku: Vzal David Rath úplatek? Já tvrdím, že nechal. Když se podíváte do těch

---

následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno. (2) Trestní odpovědnost právnické osoby podle odstavce 1 však nezaniká, spáchala-li trestný čin přijetí úplatku (§ 331 trestního zákoníku), podplacení (§ 332 trestního zákoníku) nebo nepřímého úplatkářství (§ 333 trestního zákoníku).“

¹⁴ srovnej str. 144 in Forejt, P., Habarta, P., Trešlová, L. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim komentářem. Praha. Linde 2012, 407 s.

¹⁵ Shodně i Fenyk Jaroslav, Smejkal Ladislav: *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář*, Wolters Kluwer, 2012, ISBN: 978-80-7357-720-9, str. 3

¹⁶ Viz článek „Zisk půjde na volby...“ zní v odposleších kauzy Rath, zveřejněný 6.6.2012 on line na http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/kauza-rath/zisk-pujde-na-volby-zni-v-odposlesich-kauzy-rath_236734.html

materiálů, které máme k dispozici jako torzo spisu, to je několik tisíc stran různých rádoby odposlechů a dalších věcí, všechno neúplné, nekompletní, vykuchané, tak i v tomto nekompletním torzu spisu naopak najdete spoustu vět a slov o tom, že peníze na volby, financování voleb. To tam najdete.“¹⁷ Jeho vystoupení nelze jednoznačně interpretovat tak, že by poslanec Rath tvrdil, že by peníze měly sloužit na financování volební kampaně ČSSD. Navíc tuto variantu popírají i všichni představitelé ČSSD. Pokud by však přesto platilo, že spekulace některých politiků a sdělovacích prostředků jsou oprávněné, bylo by nutné též posuzovat, zda opatřování peněz v zájmu ČSSD pro ČSSD bez vědomí ČSSD, tj. činnost spáchaná v zájmu ČSSD, případně, zda stejné jednání konané z pověření ČSSD, je činností přičitatelnou ČSSD.¹⁸

Je tak třeba posoudit nejen důvody případné protiprávní činnosti, ale i vliv faktického postavení Davida Ratha na odpovědnost ČSSD, jejímž je/byl členem v době údajného páchání trestné činnosti.

Podle zákona o sdružování v politických stranách a politických hnutích¹⁹ se do rejstříků stran a hnutí jako veřejného seznamu vedeného Ministerstvem vnitra mimo jiné vyznačuje jméno, příjmení, datum narození a adresa místa pobytu osob, které jsou statutárním orgánem strany a hnutí nebo jeho členy, s uvedením způsobu, jakým jednají jménem strany a hnutí. Dle údajů z rejstříku dostupných na internetu²⁰ za ČSSD jedná předseda a statutární místopředseda, který vykonává funkci předsedy ČSSD v době jeho nepřítomnosti nebo v případě, že předseda nemůže vykonávat svou funkci. Jako předseda a statutární místopředseda jsou zde uvedeny osoby odlišné od zadrženého hejtmana. Tyto údaje pak odpovídají článku 41 stanov uvedených na webové stránce této strany.²¹ Podle nich pak mohou dále právní úkony jménem této strany činit i její ústřední tajemník a též předsedové a tajemníci jejích organizačních jednotek, avšak pouze takové, které zajišťují nezbytné podmínky pro činnost těchto jednotek

---

¹⁷ Viz stenografický zápis ze 40. Schůze Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky ze dne 5. června 2012 dostupný online na <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/040schuz/s040006.htm>

¹⁸ Srovnej § 9 zákona č. 418/2011 Sb.: „§ 9 Pachatel, spolupachatel a účastník (1) Pachatelem trestného činu je právnická osoba, které lze přičítat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem způsobem uvedeným v tomto zákoně. (2) Pachatelem je i právnická osoba, která k provedení činu užila jiné právnické nebo fyzické osoby. (3) Trestní odpovědností právnické osoby není dotčena trestní odpovědnost fyzických osob uvedených v § 8 odst. 1 a trestní odpovědností těchto fyzických osob není dotčena trestní odpovědnost právnické osoby. Byl-li trestný čin spáchan společným jednáním více osob, z nichž alespoň jedna je osoba právnická, odpovídá každá z nich, jako by trestný čin spáchala sama.“

¹⁹ Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích

²⁰ Výpis dostupný online na http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=99

²¹ Dostupné online na <http://www.cssd.cz/soubory/ke-stazeni/dokumenty/programove-dokumenty/stanovy.pdf>

do výše rozpočtu a v souladu s usnesením příslušných orgánů. Co se týče členů, zaměstnanců a dalších osob, pak tyto mohou jednat za tuto stranu, pouze pokud jsou k tomu písemně zmocněni.

Zadržžený hejtman nebyl nejen statutárním představitelem, ale ani předsedou či tajemníkem organizační jednotky, jak vyplývá z webové stránky této strany. Dále lze předpokládat, že k protiprávnímu jednání neobdržel jakoukoliv písemnou plnou moc od statutárního orgánu strany. Z dostupných údajů ani nevyplývá, že by zadržžený hejtman vykonával v této straně řídicí nebo kontrolní činnost, když z usnesení poslední krajské konference této strany²² je zřejmé, že nebyl zvolen ani za člena Krajského výkonného výboru a ani Krajské kontrolní komise a ze sjezdových dokumentů z jejího posledního sjezdu vyplývá, že nebyl zvolen ani do celostátní funkce v této straně.²³ V této souvislosti lze pouze zdůraznit pro politickou stranu pozitivní skutečnost, že ČSSD má jako statutární orgán předsedu a statutárního místopředsedu, když v některých právnických osobách existuje kolektivní statutární orgán. Stanovy Občanské demokratické strany např. uvádějí, že statutárním orgánem je výkonná rada (čl. 15) s tím, že čl. 4 bod 2 stanoví: „Statutárním orgánem strany je výkonná rada. Za výkonnou radu jedná a podepisuje předseda nebo výkonnou radou pověřený člen výkonné rady.“ Ve Straně zelených je např. uvedeno v čl. 21 bod 3: „Statutárními orgány strany jsou předseda a místopředsedové SZ. V neběžných záležitostech je potřeba podpisu dvou statutárních zástupců. Neběžnou záležitostí je zejména uzavírání politických dohod a zavazování se nad částku vyšší než 50.000,- Kč.“

Pokud by v analogickém případě byl zdržený hejtman členem takového kolektivního statutárního orgánu, bylo by možné uvažovat o tom, že by za určitých okolností šlo tento zákon na politickou stranu aplikovat v tomto jiném případě.

Nebyl zveřejněn jakýkoliv důkaz, že by byl David Rath oprávněný jednat jménem ČSSD nebo za ČSSD. Poslanec nelze ani považovat ani za zaměstnance ČSSD nebo osobu v obdobném postavení. Je tak nutné dospět k závěru, že by ani tvrzené opatřování finančních prostředků na volby Davidem Rathem nemohlo vést k trestní odpovědnosti ČSSD, pokud jej ČSSD k tomu nezmocnila. Takovéto zmocnění pak považuji za více než nereálné. Nelze tak aplikovat zákona o trestní odpovědnosti právnických osob proti uvedené politické straně na základě skutečností prozatím v tisku oznámených a to ani kdyby poslanec opatřoval bez zmocnění strany peníze pro její budoucí kampaň. Údaje o jiných osobách než o tomto poslanci autor neověřoval, když pro modelovou situaci a její teoretické vyhodnocení výše uvedené údaje postačují.

---

²² Dostupné online na <http://stredocesky.cssd.cz/s3043/a3045.html>

²³ Usnesení dostupné na http://www.cssd.cz/images/nasestrana/sjezdy/36/sjezd_36_usneseni.pdf

5. ZÁVĚR

Z informací zveřejněných v tisku se dá usuzovat, že nelze vyloučit kromě trestního stíhání fyzických osob, které probíhá, ani možnou aplikaci zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízením proti nim v konkrétním řízení. Nelze však postihnout Českou republiku, použití odpovědnosti dle zákona na územní samosprávný celek je někdy zpochybňované, ale dle autora možné. Nelze pak vyloučit uložení trestů právnickým osobám podílejícím se prostřednictvím svých představitelů na protiprávních činech popisovaných v tisku a to včetně uložení trestu Středočeskému kraji a právnické osobě jím vlastněné. V modelovém případě nelze dovodit odpovědnost dle tohoto zákona u České strany sociálně demokratické, přestože by se případně protiprávního jednání dopustil její významný člen.

Literature:

Forejt, P., Habarta, P., Trešlová, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim komentářem*. Praha. Linde 2012, s. 407, ISBN 978-80-7201-875-8

Fenyk Jaroslav, Smejkal Ladislav: *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář*, Wolters Kluwer, 2012, ISBN: 978-80-7357-720-9, s. 184

Legislativní pravidla vlády dostupná online na http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/legislativn__pravidla_vl_dy.pdf

Tisková informace předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky ze dne 15. 5. 2012 dostupná online na <http://www.psp.cz/sqw/cms.sqw?z=4019>

Koukal Josef: *Kvůli úplatkům pro Ratha mohou poprvé jít ke dnu i firmy*. Právo, Praha, 2012, článek na [Novinky.cz](http://www.novinky.cz/domaci/267809-kvuli-uplatkum-pro-ratha-mohou-poprve-jit-ke-dnu-i-firmy.html) dostupný on line na <http://www.novinky.cz/domaci/267809-kvuli-uplatkum-pro-ratha-mohou-poprve-jit-ke-dnu-i-firmy.html>

ČTK: „Zisk půjde na volby...“ *zní v odposleších kauzy Rath*, Praha, 2012, článek zveřejněný 6.6.2012 on line na http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/kauza-rath/zisk-pujde-na-volby-zni-v-odposlesich-kauzy-rath_236734.html

Stenografický zápis ze 40. Schůze Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky ze dne 5. června 2012 dostupný online na <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/040schuz/s040006.htm>

Kontakt

hradela@vso-praha.eu